

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ФОНДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО МУЗЕЮ**Москалець А.І.**

(Державний політехнічний музей при Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут»)

У 1998 році було створено Державний політехнічний музей при НТУУ «КПІ». З початку його створення було започатковано діяльність фонду при музеї. У формуванні колекцій музею, комплектуванні його фондів брали участь всі кафедри університету. Значний внесок у розвиток музейної справи зробили співробітники кафедри історії.

Комплектування музейних фондів – це планомірне, систематичне, наукове поповнення їх пам'ятками історії та культури відповідно до профілю і завдань зберігання, експозиційної, наукової і освітньої роботи. Наукове комплектування фондів – важлива ділянка музейної справи. Діяльність будь-якого музею, як відомо, розпочинається зі збирання колекцій. Без цього багато визначних пам'яток не збереглося б і залишилися б невідомими для людства. Збирання матеріалів необхідне для поповнення музейних фондів, доповнення експозицій, створення виставок, наукової та освітньої діяльності. Без систематичного комплектування фондів неможливий також подальший розвиток жодного музею.

Виділяють такі етапи комплектування фондів: 1) підготовча робота; 2) наукове планування; 3) збирання матеріалів; 4) визначення предметів музейного значення.

Можливості фондів технічного музею достатньо широкі, вони виходять за рамки просто історії наукової установи та її колективу. Завдяки зусиллям

співробітників музею було сформовано фонд ДПМ при НТУУ «КПІ», який має достатньо повну колекцію експонатів, що демонструють розвиток техніки в Києві, в Україні і в світі.

Співробітниками музею здійснюється постійна пошукова робота, в результаті якої в експозиції музею з'являються нові раритетні речові експонати, яких не має більше в жодному музеї міста Києва. Фонди музею щорічно поповнюються новими фондовими колекціями. Тільки за 2010 рік фонди поповнилися на 2380 експонатів, які пройшли наукову обробку і були поставлені на облік. На сьогоднішній день фонд музею налічує близько 15 тисяч одиниць зберігання писемного, речового, фото-, фоно-, аудіо-, кінографічного та нумізматичного типу.

В музеї можна виділити такі розділи, де виставлені унікальні речі з фондів: електроніка, приладобудування, радіотехніка, телекомунікації, інформатика, корисні копалини, промислові технології, енергетика, машинобудування, транспорт, металургія, відділ зброї та студія навчального телебачення.

Фонди державного політехнічного музею при НТУУ «КПІ» постійно поповнюються експонатами також завдяки Державній службі контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон. Нею протягом 2000–2007 років до фондів Державного політехнічного музею на постійне зберігання було передано біля

тисячі експонатів. Серед них, наприклад, можна назвати самовари, які належать до кола пам'яток, виготовлених в Тулі в кінці XIX – поч. XX ст.

З фондів музею виставлено в експозиційні зали досить велику кількість експонатів, серед яких сформовано чимало колекцій. Так, до 100-річчя ювілею рідної «Alma mater» – до фондів музею «КПІ», було передано колекцію значків (400 одиниць) Матвєєвим Анатолієм Олександровичем. Значки наочно демонструють розвиток енергетики в Україні і СНД.

Серед колекції альбомів цікавим є альбом «Київській Политехнічеській Інституті Імператора Александра II» за 1902 рік. В альбомі наявні фотографії факультетів того часу, їх зовнішній вигляд і технічне оснащення.

Цікава наявна в фондах музею колекція друкарських машин. Найстарішою є друкарська машина «Ожея» з алфавітно-цифровими і знаковими символами на іноземній мові, виготовлена в 1917 році у Варшаві.

Окрасою музею є колекція радіоприймачів. Цінною знахідкою є унікальний перший ламповий радіоприймач М.О. Бонч-Бруєвича (1917 р.), виготовлений на Тверській радіостанції, призначений для прийому затухаючих і незатухаючих станцій. Колекцію поповнює радіола «IMPERIAL» – розробка 30-х років XX ст. (вироблена в Німеччині), дарунок випускниці КПІ 1958 року Просвірової (Беляєвої) Людмили Олексіївни.

Великою у фондах музею є колекція телефонів та телефонного обладнання, серед якого особливу наукову цінність має Комутатор першої київської міської станції 1886 року.

Оскільки фонди музею містять відділ корисних копалин, то в ньому представлено коштовне і декоративне каміння, зразки руд. З приладів заслугує уваги універсальний теодоліт 1927 року «Геодезія», призначений для кутових вимірів в триангуляції.

Серед колекції машин у фондах музею наявний перший український серійний автомобіль ЗАЗ 965 «Запорожець» – серійне виробництво: Запорізький автомобільний завод «Комунар» 1960-1969 рр.

Колекція стрілецької зброї у фондах музею є однією з кращих в Києві. Тут можна побачити і 3-лінійний револьвер системи Нагана зразка 1895 року (Росія, СРСР), і Браунінг, 1906 р. (Бельгія). Серед гвинтівок наявні Лі-Енфіяд (Великобританія); 7,62-мм магазинна гвинтівка системи Мосіна зразка 1891/30-рр.; зразок 26 (Чехословаччина) тощо. І серед ручних кулеметів є іноземного виробництва: MG – 34. Німеччина; ZB 30, Чехословаччина.

Фонд музею при НТУУ «КПІ» містить колекцію речей своїх випускників. Серед яких заслугоує уваги колекція Огієвського Володимира Васильовича, який закінчив КПІ в 1914 році, з 1921 року викладач, а з 1930 р. – професор кафедри радіотехніки та декан радіотехнічного факультету (більше 20 років). Був засновником радіотехнічної спеціальності. Серед його речей у фондах можна знайти: «Аттестат професора», «Удостоверение к медали «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.» тощо. А серед особистих речей Корольова С. П. наявні його готувальня і логарифмічна лінійка як студента КПІ.

У фондах музею наявна широка бібліотека. З колекції брошур визначною

є брошура «Особовий склад Київського політехнічного інституту імператора Олександра II на 1908-1909 рр». Серед документів, наприклад, диплом № 2313, 1907 року, виданий Леоніду Олександровичу Гезбург за отримання ним звання інженера-технолога державної безпеки.

Велика кількість експонатів музею знаходиться у запасниках фонду музею закритих для відвідувачів. Сюди можна віднести колекцію монет. На сьогоднішній день розглядається питання створення відкритого фонду, але це лише в планах.

З фонду музею експонати беруться на виставки. На базі ДПМ при НТУУ «КПІ» протягом 2010 року було проведено такі виставки:

1. «Ми йшли до Перемоги, а з нами йшла весна...» – доповнення до експозиції, присвячене 65-й річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні, у розділі «Історія КПІ».

2. До урочистих заходів з нагоди 45-ї річниці від дня виходу першої людини в космос та 35-річчя спільного польоту космічних кораблів «Союз»-«Аполлон» за участі льотчика космонавта СРСР О.А. Леонова.

3. До урочистих заходів, присвячених 80-річчю від дня народження льотчика-космонавта, двічі Героя Радянського Союзу П.Р. Поповича «Я перший радянський космонавт з України...».

4. Участь у створенні виставки, присвяченої досягненням КПІ в галузі інноватики в рамках Конференції ООН за участі Представництва ЄС в Україні та УНТЦ.

З 14 травня 2008 року у реставрованому та відбудованому приміщен-

ні колишніх авіаційно-автомобільних майстерень відкрився відділ музею «Історія авіації та космонавтики» імені І.І. Сікорського. В розділі «Авіація» основний акцент зроблено на історії зародження цієї галузі техніки в Україні, що без перебільшення пов'язана саме з КПІ.

Основою розділу «Космонавтика» є колекція музею ветеранів космодрому Байконур. Експонати були привезені з космодрому Байконур, з центру підготовки космонавтів, з бази зберігання космічних експонатів Військово-космічних сил колишнього СРСР. Серед унікальних експонатів, які становлять частину музейного фонду, є:

Спускний апарат космічного корабля серії «Восход», що побував в космосі;

Тренажерний комплекс, що складається з пульта оператора космічного зв'язку, імітаторів зоряного неба та космічного секстанту, що встановлюється в кабіні корабля;

Копія першого штучного супутника Землі.

Нові надходження до фондів музею ретельно вивчаються співробітниками музею, проводиться робота по науковому обліку, систематизації та класифікації експонатів, пов'язаних з історією НТУУ «КПІ» та становленням і розвитком техніки в Україні. Музейний фонд постійно зростає, про що переконливо свідчать акти прийому-передачі експонатів на відповідальне збереження, книги надходжень, інвентарні книги та інша науково-облікова документація.